IN-NAHLA

TA'

AGOSTINO LEVANZIN

GAZZETTA TA' CULL GIMGHA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU

Ille tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Giebha żeuġ dac li għaraf ħallat il ħelu ma'l meħtieġ.

IL POETA LATIN ORAZJU.

4. **26 TA' SETTEMBRU 1908.** **L-EUUEL SENA**

BEJN CICCU U COLA

Ciccu. Bonġu, Col! X-għandna?

Cola. Għacs u dŭejjak. Cicc.

Ciccu. M'intix ŭaħdec, tibżax. Da'l mument din hi il marda ta' cullħadd. Jakaŭ kiegħed?

Cola, Iva, ili sitt xhur niġri l-haŭn u l-hemm biex insib xi tarf ta' xogħol, iżda, ballec, għal xejn.

Ciccu. Kaŭŭi ftit kalbec; nitma li ma jdumx ma jitkankal xi xogħol. Ma semmeux dac ix-xogħol ta 'l Canal m'il Menka għal ta 'l Pietà?

Cola. Iva, cont krajt xi ħaġa u cont smajt ħafna għajdud fuk din l-affari, iżda ma nafx meta sejjer jimbeda dana l-imbierec ta' xogħol.

Ciccu. Dau'l ġranet kaluli li actarx jibda malli jispiċċa il *Breakwater*; u chiecu il Maltin għamluchif kallom is-Sur Levanzin u marru iffirmaŭ,b-xejn, dic il petizzjoni,chiecu forsi il Gvern x-hin chien jara il poplu jitolbu ix-xogħol, chien iħenn għalih u joħloklu xi teftifa hu ucoll. Iżda sa chemm il Gvern, jara il poplu ġŭejjed, ma għandu l-ebda interess li jitkankal hu. Il proverbju malti jgħid: "Min ma jibchix, ma jardax", u sa chemm il poplu ma jibchix xi ftit, jokgħod sgur li ma jardax. Dana il vizzju ħażin li għandom il Maltin, li jistenneu il bajtra taka f-ħalkhom hemm bżonn jaktgħuh, gaħliex inchella m'hux talli jikkgħu fejn huma, iżda ma jdumux ma jsibu ruħhom xi ftit agħar.

Cola. U x-nistgħu nagħmlu? Aħna x-nafu nagħmlu? Fejn nibdgħu immorru nicsbu ix-xogħol?

Ciccu- Meta sibna bniedem li, bla ebda interess ta'xejn, ried jagħmel il petizzjoni, u jmur biha hu stess kuddiem il Gvernatur x-ridna aħjar? Iżda aħna il Maltin hecc tŭelidna u hecc immutu; l-eŭŭel ħafna ba-ba-ba u imbagħad meta naslu għal fatti,cullħadd idaŭŭar dembu u jparpar il barra.

Cola. Għandec raġun, iridu sa's-sodda mifruxa biex jorkdu, u jecc ma tcunx mifruxa, biex ma jkanklux idhom u jkegħdu liżar, jiccuntentaŭ li jorkdu fl-art. Il malti ma jridx igħin ruħu; irid biss li haddieħor jakbeż għalieh, jitħabat għalieh, u hu jokgħod jitgħażżen ipejjep b-idejh fuk żakku, u għalchemm ma jippretendix li talli takbeż għalieh għandec ittieh xi ħaġa x-jonfok f-il but ucoll...

Ciccu. Difett cbir iehor ta'l malti hu dan: li katt ma jħobb jinċoraġġixxi l'il pajżani tiegħu. Malli jigi strangier f-Malta, cullħadd idur ma dŭaru b'il folla, cullħadd jagħmillu il garanzija,f'il hin li jecc icun Malti bħalu u jitolbu l-ankas pjacir ichemmex u jċcu minnufih. Dana ma' ngħidux għal frustieri collha, għaliex certi frustieri merħba bihom, m'hux biss għaliex huma galantomi, iżda għaliex jafu jaħdmu u xi gid jagħmluhulna ucoll. Iżda din l-affari ta'l frustieri hemm bżonn li ŭieħed jieħu ħsiebha għaliex m'hux seŭŭa li meta f-pajjisna ma haŭnx ħobż biż-żejjed għalina għandom jigu jgħixu haŭn huma ucoll.

Cola. U għa'x tgħid hecc? Il ħtija ta'dana m' aħniex aħna stess? Il Gvern għamel il-Ligi li l-ebda frustier ma jista jokgħod f-Malta jecc ma jsibx garanti jeŭ ma jħallasx minn għaxra sa ħamsin lira. Min jagħmel garanzija l'il frustieri? min joħorgilom il flus? m'hux il maltin stess? Mela jecc Malta hi 'mfaŭŭra bil frustieri il ħtija ma hix ta'l Gvern iżda tal'Maltin bħalna stess, li għa'r-regħba ta' ftit liri ijekfu magħhom m'il l-aħjar li jistgħu.

Ciccu. Għandec raġun biex tbieħ. Tgħid il Maltin f-dan biss igħinu l'il frustieri? Ma tarax chemm il Malti ma jħobbx igħin l'il pajjisu u għalecc haŭn da'l ħafna għacs! Jecc il Malti jrid flixcun *pickles*, araħ jixtri malajr flixcun ta'l l-Inghilterra. Bħallichiecu biex tkatta ftit ħjar u basal u timlieħ fi flixcun bi ftit ħall trid xi għerf li il moħħ ta'l maltin ma jilħkux! U il basal u il hjar imorru minn Malta, il ħall imur minn Skallija, is-sufra ta't-tappijiet tmur minn Spanja, żeŭġ pajjisi girien tagħna, biex ŭara li jsiru ħafna spejjes ta'trasporti jerggħu jiġu Malta basta nimleŭ żakkna geŭ li mil-Inghjlterra. Il Malti li jgħix f ix-xtut ta'l Mediterran,jibgħat igib mi'l l-Inghilterra sa pacchett melħ għal borma!

Cola. U tgħid ix-xebbiet tagħna ma jafux iħitu kmis b'il macna bħal ma jafu jagħmlu ix-xebbiet ta' pajjisi oħra? Mela għala jecc nixtru kmis jeŭ għonk il ħjata tagħhom għandhom jiecluha il frustieri? Għala l'ix-xebbiet ħalli ma jgħallimhom iħejtu bħal ta' Barra biex jgħinu l'il familja xi sold barrani? Għala il Malti ma jroddx radda salib għal ŭiċċu u jara chif flusu jibda jonfokhom f-pajjisu u chif sold kliegħ jibda jkallgħu l'il pajzani tiegħu stess?

Ciccu. Għaliex għadu ma fehimx biż-żejjed il concorrenza ta'l frustier chemm kiegħda tagħmillu ħsara, u għaliex il Cunsilieri ma jħabblux ftit rashom biex joħolku xi ligijiet biex isiru dazji tkal fuk xi oggetti, ħalli 'ncunu nistgħu natu ir-ruħ l'il l-industriji ta'l pajjis u b'hecc ma ncunux

b'il fors irridu 'nghixu minn fuk it-Tarznar jeŭ minn fuk il bastimenti ta'l gŭerra.

Cola. Meta il għadma tmiss ma'l gilda allura nistembħu. Iżda min jaf jecc imbagħad icunx tard ŭisk? Bonġu.

Cola. Alla jħares! Col. Bonġu!

★

Inghallmu l'in-nisa!

INGHALLMU L'IN-NISA! Hadt pjacir ħafna meta rajt chemm geŭ milkuħa tajjeb daŭc l-articoli li il mara tiegħi kiegħda iġġib f-dina il gazzetta biex tiftaħ għajnejn daŭc in-nisa ta'l poplu li ma jafux jakraŭ b-ilsna oħra ħlief b'il malti u li s'issa geŭ minsija minn cullħadd, billi katt ħadd ma rafa' ftit il ħsieb li jgħallimhom xi ħaġa; u għalecc nirringrazzja, 'annom tagħha ucoll, f'il daŭc collha li bagħtulna tant ittri sbieħ u li jkaŭŭu il kalb.

Tasseŭ li il mara maltija għanda bżonn titgħallem u tibda takra ħŭejjeġ li jagħmlula il gid. S'issa il mara ta' ħafna maltin ma sŭietx għal ħaġ'oħra ħlief biex issir omm u biex tagħmilha ta seftura f'id-dar. Li hi maħluka biex iġġib f'id-dinja l-ŭlied u trabbihom seŭŭa, li għanda iddur b-żeŭġha u b-uliedha huma ħŭejjeġ sbieħ; iżda ma daŭn hemm bżonn li titgħallem tagħmel ħafna griefex oħra, ħalli tcun is-sieħba u m'hux l-irsira ta'żeŭġha, ħalli tcun tista teduca l-uliedha chif jistolbu iż-żmienijiet.

Hemm bżonn, fuk collox, li tneħħi m'n-idejha daŭc il ħafna rumanzi ħżiena li haŭn jiġru ma'r-riglejn u li huma mimlija b'descrizzjoni t'ħafna vizzji mokżieża u faħxija u li jkanklu f'il klub ta'x-xebbiet duŭc il ħafna xeŭkat karrieka li bosta drabi jŭassluhom f-ħafna tiġrif.

M'il kari ta' daŭna il ħafna traduzzjonijiet ħżiena in-nisa tagħna ma jistgħu jieħdu l-ebda gid, ħlief li jsaħħnu rashom u jimleŭ kalbhom b-ħafna ħażen. Ifthu għajnejcom ucoll li l'in-nisa tagħcom ma tħalluhomx jakraŭ xi ġurnali ħżiena li jiena ma irridx insemmi biex ma inniġġisx dina il gazzetta bl-isem tagħhom; ġurnali mictuba minn xi ħadd li giè iccundannat talli chiteb ħŭejjeġ contra il moralità, u li meta ma jcunx fih ħŭejjeġ immorali, jcun fih id-doppju sens jeŭ tant pastasati baxxi li tħassru l-educazzjoni ta 'uliedcom jecc tħalluhom jitniġġsu b-dac il ħafna kżież m'il l-agħar, u li jmisshom jistħu xi ġurnalisti ta'l ħabba gozz li jŭakkgħu id-decur ta'l-istampa hecc baxx biex jiddubbaŭ xi lokma ħobż minn fuk ce i ġurnalaċċi li huma tebgħa cherha u pjaga 'mdeŭŭda fuk il moralità ta'dana il pajjis li dejjem żamm rasu merfugħa għal l-onestà ta'n-nies tiegħu.

Atu f'idejn in-nisa tagħcom ħŭejjeġ li ma jħammrulomx ŭiċċhom, ħŭejjeġ li ma jaħbuhomx meta jaraŭ il xi ħadd riesak fukom, ħŭejjeġ li minnhom jitgħallmu xi ħaġa, għaliex jitgħallmu għandom bżonn in-nisa tagħna u m'hux jaħlu żmienhom f-ħafna kari ħażin u li jħassar il klub.

Għallmu mela l'in-nisa tagħcom ħalli jifhmu aħjar x-irid minnhom Alla, ħalli jfeŭŭhulcom djarcom b'il hena u b'il barca, ħalli jrabbulcom l-uliedcom tajjeb u chif jinħtieġ għal dana il pajjis imsejchen! għaliex jecc f-pajjis ma jcunx hemm ommijiet tajba u bid-deħen katt ma jistgħu jitilgħu irgiel għaklin u li jħobbu l'il-art tŭelidhom u l'il familja tagħhom.

Il mara hi l-actar ħaġa sabieħa u ta'min igħożża f'in-Natura: infittxu li 'nżejnu'ha m'hux biss b-ilbiesi minn barra, iżda b'it-tagħlim u b'il għakal minn geŭŭa, infittxu li ġurnata meta tintrabat ma żeŭġha ma tcunx biss għalieh ħaġa ta'lussu iżda il vera sieħba f'il ħajja, għal ferħ u għa'n-nichet, li tiftaħlu għajnejh u tgħinu f'it-taħbit u f'id-dŭejjak tiegħu, ħalli tcun irrispettata chif jixirkila, u ħalli tgħin palata biex tmixxi l'id-dinja il kuddiem bħal ma jagħmlu ħafna nisa ta' pajjisi oħra.

CONCORS TA SBUHIJA

TRIDU TAFU CHIF, MIN HU 'MSIEHEB F-DINA IL GAZZETTA, JISTA JIEHU **LIRA STERLINA** JEŬ **NOFS LIRA** JEŬ **HAMES XELINI ?**

IBAGHTU GHIDULI:— **"LIEMA HI L-ISBAH MARA MALTIJA BEJN HMISTAX U EREGHIN SENA"** SA L-AHHAR TA' OTTUBRU. L-AHJAR TLIET RISPOSTI JIEHDU IL PREMJIJIET. IL CONDIZZJONIJIET HUMA DAŬN:—

1. Cull min irid, irgiel jeŭ nisa, imsieħeb jeŭ lè, jista jibgħatilna l-isem ta' xi mara, xebba jeŭ miżżeŭġa, li scond il fehma tiegħu tcun sabieħa ferm; biss il premjijiet jeħduhom l-imsieħbin.

2. L-isem ta' min jictibli ma'ngħux collu sħieħ f'il gazzetta ħlief jecc jibgħat javżani hu; u cull mara li jidher ismha, jecc ma tcunx trid tiiconcorri, tgħarrafni u jiena inneħħila ismha m'il ġurnal.

3. Min jibgħat xi isem, jokgħod attent li ma jiċċajtax, għaliex dic iċ-ċajta tista tcun inġurja u nitfa ir-responsabilità fuk spallejh.

4. Jecc jirnexxi il Concors, id-deciżżjoni ta' l-aħħar jieħduha pitturi tajbin.

5. Ma l-isem ta'l mara li issemmu ibagħtu ucoll fejn tokgħod u fejn tokogħdu intom.

6. Jecc it-tliet nisa, li jirnexxu l-eŭŭel icunu jridu ingibilom ir-ritratti tagħhom f'in-«Naħla».

★

IL CONGRESS EUCARISTICU

M'id-9 sa't-13 ta' Settembru sar f'Londra il Congress Eucaristicu. Il ftuħ sar b'il lakgħa ta'l Ambaxxatur ta'l Papa f'il Catidral Cattolica ta'Westminster. Chien hemm il Cardinali Gibbons, Logue, Mathieu u Mercier. Saru ħafna taħditiet sbieħ, fost om ŭaħda, minn Lord Landoff oħra minn Russell, Cunsilier ta' ir-Re, tnejn m'il Princep Massimiljanu ta' Sassonja u ohra m'id-Deputat ta'l Belġju, Verhaegen. Il Cardinal Vincenzu Vannutelli chien mibgħut m'il Papa f-locu; u giè milkuh minn Mons: Bourne, Arciskof ta'Westminster u minn Iskfijiet oħra, mi'd-Duca ta' Norfolk u minn cbarat oħra. Dana il Congress hu fatt importanti fl-istorja, għaliex m'il-1553 l-haŭn katt ma resak Ambaxxatur ta'l Papa fl-Inghilterra.

Xi protestanti ma riedux li toħroġ il processjoni; dina ħarget, għalchemm bla Ostja Imkaddsa, u fiha ħadu sehem 50,000 ruħ. Saret ucoll processjoni ta' xi 20,000 tifel cattolicu li għaddeŭ minn kuddiem il Cardinali, l-Arciskof u'l Cbarat l-oħra. Dana hu ŭieħed m'il l-actar Congressi famusi li saru fi żmienijietna.

★

F-Pettignano (Biella) Claudina Trevers, magħtuba minn ħafna snin, talbet l'il Madonna ta' Lourdes, li chienet għaddejja f'il processjoni, li fejjakha, u din fieket. Dan ġara xi gimgħa ilu.

★

F-Napli, Erminja Rispoli ħelset erba 't-it-tfal kaŭŭijin sħaħ.

★

F'it-23 ta'dana ix-xahar il canun ta't-turretta ta'l poppa ta'l frejgata franciża "Latouche Treville" xcatta, Dana chien canun m'il cbar ta'294 tunnellata. Mietu tlittax u hemm tnejn midrubin

seũũa. Dana il fatt icreħ ġara f'is-Salini ta' Hyeres fejn il frejgata chienet marret biex tagħmel it-tharriġ fl-isparar. Żeũġ cadavri ġeũ imũaddbin għal iżjed minn tletin kama bogħod.

★

Il colera f'ir-Russja kiegħda tekred nies b'il gzuz. F'it-23 ta'dan mietu f-San Pietroburgu 180 ruħ; nies morda hemm 1561.

★

Fuk il vapur franciż "Cordillère", li ũasal f-Bordeaux, fi Franza, minn Santos inkabad ũieħed li chellu ġo bagoll gisem imkatta bcejjeċ, bcejjeċ. Uieħed m'il baħrin lemħu sejjer jitfa il bagoll il baħar u intebaħ li chien hemm xi ħaġa imgħaũũġa. Għalecc ħatfu malajr, u malli fetħu il bagoll sabu il gisem ta'l imgħallem tiegħu, li katlu, miftieħem ma'l mara ta'l imgħallem stess, biex serku. Dana il kalb ta' tigra jismu Michiel Tradel, u għandu 25 sena. Il kattiel giè merni f-idejn il pulizija ta' Rio Ganejro, f-America.

★

Ħdejn il Gżejjer Coronali, ħdejn Alaska, mar fl-art il vapur ta' tliet arbli li jisma "Star of Bengala". Għerku 110 ruħ.

★

Il Cardinal Mathieu jinsab ħażin f-Londra fejn mar għal Ġongress Eucaristicu.

★

Il miljunarju American Carnegie ta miljun, mitejn u ħamsin elf ukija, li jatu renta ta' tnax il elf lira sterlina f'is-sena, biex bihom igħinu l'il daũc li jirriscjaũ ħajjithom biex isalvaũ il ħajja ta' l-oħrajh, u biex bihom igħinu l'il familji ta'daũc li jmutu biex jagħmlu dina l-opra ta' ħniena tant sabieħa.

★

F'Berlin f'it-23 ta'dan infetaħ il Congress ta'l Ġurnalisti ta'd-dinja collha. Lakagħhom il Ministru Bulow, li għamel taħdita sabieħa ũisk fuk dac li għandhom jictbu u jgħallmu il ġurnalisti, igifieri li jiftħu il għajnejn u m'hux ikarrkru b'in-nies jeũ ixerrdu it-tagħlim contra l-imgieba tajba, bħal ma jagħmlu xi ġurnalisti immorali u disonesti basta jakilgħu xi sold misħut minn fuk daũc il ġurnalacċi mokżieża li jxerrdu ma cullimchien.

VARIETÀ.

Huejjeġ Cbar.

L-acbar bliet ta'd-dinja huma:—

Londra b-6,580,000 ruħ;—New York b-3,716,000;—Parigi b-2,714,000;—Berlin b-1,890,000:—Chicago b-1,874,000:— San Pietroburgo, il belt capitali ta'r-Russja b-1,749,000;— Vienna, il belt capitali ta'l Aũstrija b-1,725,000;—Filadelfja, belt fl-America b-1,368,000;—Costantinopli b-1,125,000;—Mosca, belt f'ir-Russja b-1,093,000;—Calcutta, belt fl-Indja, b-1,027,000; Brooklin, belt fl-Istati Uniti ta'l America, b-957,000;—Buenos Ayres, belt fl-America t'Isfel, b-833,000;—Rio Ganeiro, belt capitali ta'l Brażil b-793,000;—Bombay, belt fl-Indja, b-776,000;—Buda Pesth, belt capitali ta'l Ungherija, b-768,000;—Glasgow, belt fl-Iscozja, b-760,000:—Amburgu, b-725,000;—Liverpool, b-685,000;—Varsavja, belt capitali ta'l Polonja, b-638,000;—Boston, belt fl-America b-586000;—St. Louis, belt fl-America ta' Fuk, b-575,000;— Il Cajr, b-570,000;—Napli u Bruselles, belt capitali ta'l Belġju, b-563,000 cull ũaħda;—Manchester b-549,000;— Amsterdam, belt f-Olanda b-539,000;—Barcellona belt fi Spanja, b-533,000;—Baltimora, belt fl-America ta' Fuk, b-531,000;—Madrid, belt capitali ta' Spanja, b-527,000;—Birmingham, belt fl-Inghilterra b-522,000 —Madras, belt fl-Indja, b-509,000;—Monaco, belt fi'l Bavarja, b-509,000; Sydney, belt fl-Aũstralja b-503,000;— Milan, belt l'Italja b-502,000 u oħrajn, iżda li ma ilaħħkux in-nofs miljun fnies.

L'-acbar sitt djamanti ta'd-dinja :—

Huma il "Kohinoor"; li jiżen 106 carati; li "Star of the South", 125 carat; ir-Regent". 137; l-Austrian Yellow", 139; l'"Orloff" 193; ir-"Rajaħ of Matan" 367. L-iżgħar ũieħed fostom jisũa actar minn mitt elf lira !

L-acbar cuntratt ta'ticchetti li sar s'issa:—

Għamlitu il famusa Dar ta'l birra, Bass and Company, billi ftehmet ma' fabbrica ta't-ticchetti li għanda tforniha b-miljun ticchetta cull jum; u biex inaħħlu daũna it-ticchetti dina 'l famusa Dar għanda 'mpiegati ma t-tmenin ruħ.

L'-acbar merħla li haũn f'id-dinja:—

Hi dic ta' Victoria River Station fl-Aũstralja u li tgħodd 60,000 ras. Il proprietarju tagħha hu Mr. Kidman, li fl-Aũstralja collha għandu ma dũar il 200,000 ras tiegħu.

L-acbar Teatru li haũn f'id-dinja hu l-Opera ta' Parigi li kam ma' l-4,000,000 lira sterlina.

L'acbar Pont-Imdendel ta'l ħadid li haũn f'id-dinja hu dac li hemm f-New York, imsejjaħ «The East River Bridge» u li hu tũil 7,264 pied.

L-ogħla Vulcan li haũn, u li jħaggeġ dejjem, hu 'l Popocatapelt, li jinsab 35 mil bogħod minn Puebla, belt f'il Messicu. Il għoli tiegħu, minn ũiċċ il baħar, hu ta' 17,400 pied; u il bocca tiegħu iġġib 3 mili tond, u hi fonda ma'l-elf pied.

L-itũal Gumna sħieħa ta't-telegrafu li haũn hi dic li hemm fl-Indja, fuk ix-xmara Kistna; u li hi tũila fuk is-6,000 pied u li hi għolja 1,200 pied m'il l-art.

L-acbar Bastiment hu il «Baltic» li fih 726 pied tul u 75 pied ũisa b-49 pied fond; u jgib it-tonnellaġġ ta' 23,000; jimxi 17 il mil f'is-siegħa u giè varat f'il 21 ta' Novembru 1903.

L-acbar Fortizza ta'd-dinja hi dic ta' Gibiltà u li fiha ma 3 mili u nofs tul u ftit ankas minn mil ũisa, u li, fi żmien il paci, dejjem fiha ma's-seba t-elef suldat għassa.

L-acbar Canun li haũn f'id-dinja hu dac li għamlu l-Istati Uniti ta'l-America li hu tũil 49 pied u qũart, u li jiżen 126 tunnllata. Il balla tiegħu tiżen 2,400 libbra u jtajjarha sa 16 il mil bogħod.

F'iċ-Cina hemm Ħajt li jifridha, minn-naħħa ta' fuk, m'il pajjisi l-oħra; u li giè mibni 220 sena kabel Cristu biex it-Tartari ma jcunux jistgħu jidħlu f'iċ-Cina. Dana il ħajt hu tũil 1,250 mil, għoli 20 pied u ũasa 25 pied.

L-actar Minjera fonda li haũn hi dic ta' Calumet, f'il Michigan, fl-America u li minnha jġibu ir-ram. Hi fonda 3900 pied.

L-acbar Għar li haũn hu il «Mammoth-Cave,» f'il Kentuki, fl-America. Minn ġo fih tgħaddi fergħa ta' xmara, u fl-ilma ta' dina hemm ħut għama billi dejjem igħix f'id dlam.

L-acbar Desert hu dac ta's-Saħara, tũil 3,000 mil, ũasa xi 900 u il ũiċċ tiegħu collu jlaħħak ma'ż-żeũġ miljuni mili qũadrati.

L-acbar Piramida hi dic ta' Cheops, ũaħda m'it-tliet piramidi ta' Memfi fl-Egittu. Hi għolja 451 pied u chiecu jiżnu il ħagar tagħha jũassal il pis ta' 6,316,000 tunullata.

L-acbar Kampiena hi dic li hemm f-Mosca, f'ir-Russja. Iddaũra tagħha t-isfel tlaħħak 68 pied u tiżen 433,722 libbra. D'il kampiena hi tant tkila li katt ma dendluha.

L-acbar Kampiena li haũn imdendla u li tista tindakk hi dic ta'l Cattidral Protestant ta' Londra li saret fl-1881, u li tiżen ma'l ħdax il tunullata. Hi għolja 8 piedi u għaxar pulzieri, u 'd-djametru tagħha hu disa piedi u seba pulzier

L-itŭal Mina mnejn igħaddi il vapur-ta' l-art hi di tas-San Gottardu, ŭaħda m'il muntanji ta'l Alpi, u li tgħakkad il belt ta' Lucerna, fl-Isvizzera, ma' Milan. Hi tŭila 9 mili u qŭart.

L-acbar Siġar li haŭn huma is-«Seqŭoja,» jeŭ il «Wellingtonja Gigantea» ta'l Californja, fl-America. Uaħda minn daŭna is-siġar li tinsab f'il Ŭied ta' Yosamite għanda zoc, hecc oħxon li id-daŭra tiegħu tlaħħak 154 pied u 8 pulzieri Biċċa minn daŭn is-siġar jogħleŭ sa 376 pied.

L-acbar Librerija li haŭn tinsab f-Parigi, 'msejħa « La Bibliothèque Nationale» mibdija m'is-Sultan Ŭigi Erbatax, u, li fiħa 2,700,000 ctieb, 100,000 manuscritt, 300,000 mappi u pjanti, u 500,000 muniti u midalji. Fiha ucoll fuk il 2,500,000 stampa maħduma b'il bulin li huma illegati f'100,000 volum. Fiha ucoll xi 100,000 ritratt ta' nies imsemmija.

STORJA TA'L PAPIET

III.

SAN CLETU.

Saltan tnax il sena, xhar u ħdax il ġurnata. Ġiè maħtur f'is-sena 78 u miet f'is-sena 90.

San Cletu, bin Emiljanu, tŭieled f-Ruma u chien ucoll ŭieħed m'id-dixxipli ta' San Pietru.

Hemm xi aŭturi li jridu jgħidu illi San Cletu u San Anacletu (Papa ucoll) huma ħaġa ŭaħda; iżda il għaref Cardinal Tripepi, ma' ħafna chittieba għorrief oħra, jisgurana li daŭna chienu żeŭġ papiet differenti, u jgħarrfuna li il Cnisja ila tagħmel festa għal cull ŭieħed minnhom l-hemm minn elf sena.

San Cletu chien imnissel minn familja nobbli; iżda hu katt ma chien mimli bih in-nifsu u għal żmien tuil ma riedx jieħu it-titolu ta' Cap ta'l Cnisja.

Dana 'l Papa ħadem u ħabrec, bi ħrara cbira, biex icattar il għadd ta'l Insara u biex iŭettak f'il klub ta' daŭc li chienu fi ħdan il Cnisja ta' Gesù Cristu it-tagħlim ta'l Ligi Nisranija; u kalbu chienet toħla bil ferħ meta bda jara il pagani, gozz gozz jitilku il kima karrieka ta'l-allat foloz u jinxteħtu sogħbiena f-riglejn Dac li ċarċar demmu għal l-imħabba tagħna midinbin.

Iżda l-egħdeŭŭa ħraxu mill ġdid għalieh, u saħansitra giegħluh jidbiegħed minn Ruma; ħaġa li actar imlietlu kalbu bil'ħeġġa biex ixandar u jŭettak it-tagħlim nisrani.

Fi żmienu ħadu il martirju l-erba appostli: San Ġuda, San Flippu, San Tumas u San Xmun, ŭara li xerrdu il chelma t-Alla fi Lvant collu u ŭara li ŭiched minnhom baka dieħel sa ġo l-Indja fejn giè maktul talli xandar it-tagħlim nisrani. San Cletu bagħat l'il Grazzjanu fi Franża biex iŭettak it-tŭemmin ta daŭc l-insara.

Meta l-Imperatur Domizjanu, dac il chiefer li chien kered, b'il veleno, l'il ħuħ Titu biex laħak f-locu, raġa ħrax contra l-insara, San Cletu chien minn dawc ta'l-eŭŭel li fakhom giet imseŭŭba il killa ta' dic il kalb sewda u għal cull ħniena u għal cull imħabba, u għalecc giè lil San Cletu mogħti ucoll il martirju f'is-sena 90 ŭara Cristu, u gismu giè midfun f'il Vatican ħdejn daŭca ta' San Pietru u ta' San Linu.

Dana il Papa, għal cbira kdusija tiegħu u għal ħila li ma bħala li ŭera kŭddiem l-egħdeuua tiegħu, giè 'mfaħħar m'is-Santi Padri ta'l Cnisja u cullħadd, fi żmienu,chien iħobbu u jatieh kima għal kalb tajba li chellu u għal ħniena bla tarf li chien juri ma' cullħadd.

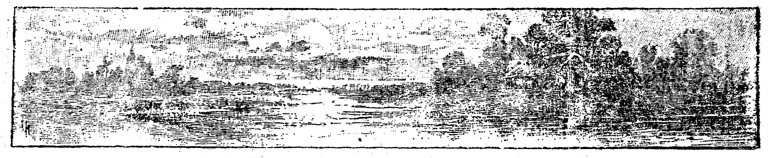

GĦA'N-NISA.

Incompli 'mela biex ingħidilcom liema trid tcun l-imgieba ta'l mara ma'r ragel biex f'id-dar icun hemm ftit hena; dejjem, ma hemmx bżonn nokgħod ingħid cull darba, fuk dac li kal f'il ctieb tiegħu li semmejt il Prof. Mantegazza. Xi dakkiet ir-ragel jibda jibred lejn id-dar; jibda jcollu mitt sena sa jo'rog f'il għodu u jidħol tard fil għaxija; jibda jara collox imgħaŭŭeġ, jitlagħlu għal xejn, ifur, ma jitchellimx għal siegħat sħaħ,jiddejjak minn xejn; Għal min jifħem, daŭna huma l-eŭŭel sinjali ta'l marda, u jecc il mara ma tcunx taf malajr issib il medicina hi mitlufa u l-il żeŭġha jirbħu ħaddieħor. Xi nisa ta' ftit għakal jibdgħu jixxenjaŭ, jibburjaŭ, jitbeccheŭ. Agħar. Ir-ragel actar jarac cherha f-għajnejh, li jcunu mitlufin band'oħra u actar joboghdoc. Ibda biex tidħol daħla fic innifsec;għamel ftit l-eżami seŭŭa ta'htijietec, u ara ftit jecc lil żeŭġec intix int stess li kiegħda tgħerrxu m'iddar; jecc intix kiegħda tonksu f-xi ħaġa biex jobogħdoc u ma jridx jarac b-għajnejh. Ftacar li l-ir-ragel m'hux biż-żejjed li tcun iżżeŭŭigtu u għamiltu tiegħec darba, hemm bżonn li tagħmlu tigħec cull jum. Jecc tittrascura ftit ġranet, jibred lejc u titlfu.

'Mela, malli tintebaħ li l-eŭŭel sinjali ta'l marda iffaċċaŭ, f-loc il ħerra uża il ħleŭŭa; f-loc ix-xenati uża iż-żegħil u tara chif jecc tħaddem rasec seŭŭa, (u in-nisa f-dina is-sengħa jinkalgħu ħafna) il harrufa mitlufa targa mil ġdid iddaŭŭar dembha lejn il għorfa tagħha. B-katra għasel takbad iżjed dubbien milli takbad b-bettija ħall; u l-irgiel collha inzertaŭ il għasel iħobbuh ŭisk.

Lil zeŭġec katt ma għandec turiħ li ma tifdahx; katt tistaksieh, malli jidħol, fejn chien, ma min chien, fejn mar, il għala dam u x-taf jien. Dana, l-eŭŭel nett, ma għandecx dritt tagħmlu, għaliex zeŭġec billi tejjeġ miegħec ma sarx irsir tiegħec; it-tieni, li actar ma tissiccaħ u tgħassislu actar jiddejjak; jibda jħoss il pis ta'ż-żŭieġ, u jecc katt ma jcun ħolom,li għandu jgħaddi ta' rasu. jecc ma jagħmlu għal xejn, jagħmlu għal pica, u min jirbaħ icun dejjem hu, u b-hecc ma tcunx ħlief ħlakt ħafna mrar u xenati int b-idejc stess. Immela l'il żeŭġec, meta taf li hu galantom, ħallilu ir-riedni tiegħu innifsu f-idejh, u tara chif id-dgħajsa ta'l familja timxi ħafna aħjar. L-istess suspett tiegħec iŭeġġagħlu kalbu; u meta jara li f-għajnejc hu 'mpingi bħala briccun; ma jcollu l-ebda ħrara li jidher xort'oħra. Jista jirraġuna ŭaħdu hecc:—"Tgħoddni ta' cocc ċajt, mela għal fejn inżomm ruħi ta' galantom?" u min jitlef tcun int. 'Mela, għal cuntrarju, ŭrieħ li iżżommu ta' galantom ħafna, anche meta icolloc xi xamma ta' xi ħaġa, biex b-hecc forsi billi jara li għadu m'hux mitluf fl-opinjoni tiegħec, jitħajjar jarġa lura u jimxi dritt. Jecc tagħlaklu il bieb f-ŭiċċu jdaŭŭar dembu u jitlak, u forsi għal collox.

(jissocta.)

L'is-Sinjura R. B. (Zejtun).

Tixtiek taf chemm jista jcollha tfal mara?

Fl'1818, f-Mercer Co, f-Filadelfja fl'Istati Uniti ta'l-America, ghaxar t-itfal tùieldu minn omm ùahda ma'tul 12 il xahar. 5 cull darba. L-omm mietet xi sena ùara it-tieni hlas; iżda ma tul dina is-sena reġa chella żeùġ teùmin; u b-hecc ma tul ghoxrin xahar dina il mara ġiebet f'id-dinja 12 il tifel. Meta mietet chella sebgha u tletin sena.

Il Professur Wappaen ghamel calcolu illi fost il ghaxar mijuni ta'hlasijiet li setghu jgharrfuh bihom, sab illi fostom chien hemm 3,948 ùiehed li fihom il mara chella tlieta f-dakka, 118 erbgha f-dakka, u tlieta, hamsa f-dakka.

F-Hamlein, ma ilux, sabu ghatu ta'kabar li jfaccar illi certa Roemer f'is-19 ta' Jannar 1600 chella seba t-itfal fi hlas ùiehed żeùġ subien u hames bniet, li mietu l-aghda.

L'is-Sinjura P, B. (Bormla) Tixtiek taf liema hu l-ahjar ġurnal ta'l moda biex thit il hùejjeġ fuqu ? Gurnali sbieh ta'lmoda haùn hafna,jiena ghalija l-ahjar li 'nsib hi il moda li jcun fih in-„Natura ed Arte" ta'l Editu Vallardi, ġurnal li jiena nirraccomanda hafna hafna li 'l daùc collha li jafu jakraù b'it-taljan ghaliex fieh dac collu li tista tinhtieġ tcun taf mara.

L'is-Sinjura P. R. Tixtiek taf liema huma l-ahjar cotba, bit-taljan, ghal moghdija ta'ż-żmien, li tista titlak f-idejn Nelly tieghec ta' ghaxar snin ?

Il "Bibliotechina Aurea" ta'l Editur Biondo ta' Palermu, Dina hi ġabra ta' cotba żghar li jimbihu sold il ùiehed, u li huma mictubin apposta ghat-tfal m'il l-ahjar chittieba taljani, u fihom sa l-istampi ucoll. Jiena krajt il ġabra collha ta' xi 350 ùiehed, u nisgurac li jecc takrahom int tieu gost hafna ucoll, Barra minn daùna tista ittiha takra daùc il hafna cotba sbieh li chiteb il Prof.Capuana gha't-tfal,u jecc bintec taf ftit taljan m'hux hażin, ara li ma tinsiex dac il ctieb tant sabieh, li jisua mitklu deheb, li hu il "Cuore" ta'l imsejchen De Amicis li miet ftit xhur ilu.

L'is-Sinjurina R. B. (Sliema) Tridni insemmilec xi rumanz sabieh b'it-taljan li jghodd ghalic ? Akra "Il Piccolo Mondo Antico" ta'l Fogazzaro, li hu l'isbah rumanz li ghanda l'Italja ùara il "Promessi Sposi" ta'l cbir Manzoni, u tara chif ma jibdielecx. Sabieh u mictub m'ill-ahjar.

L'is-Sinjura P. S. (L-Isla.)

Billi cont staksejtni x-ghandec taghmel biex uliedec ma jimirdulecx b-imsarinhom, u jien ùeghidtec li ghandi inùieġbec, f-loc li kghadt infittex f'il cotba x-inghidlec jien, sibt lesti daùn it-tùissijiet sbieh, li chien chiteb il bravu Tabib Caruana Scicluna, it-Tabib-Principali ta 'l Gvern u li chienet kassmet is-"Società Pro Infantia." Nixtiek li cull omm iżżomm daùna it-tùissijiet fi gùarnic fejn rasha, halli takrahom cull jum.

IT-TRABI MORDA BIL FETHA F'IS-SAJF.

It-trabi fokra, jahasra, jmutu bil mijiet. Minn cull erba trabi li jitùieldu, ùahda tmut kabel ma jcollha sena hajja. Jecc tridu tafu dan x-igifieri ftacru biss illi, f'Malta u Ghaudex, jitùieldu cull sena fuk is-seba' t-elef tarbija. It-trabi jibatu b'imsarinhom xitùa u sajf, imma l-izjed li jinhakru f'is-sajf; ghal cull haġa ta' xejn ittiom il fetha u arahom imutu biha. Da'l mard, jecc ùiehed jahsiblu minn kabel, jista jindocra minnhu, imma jecc it-tarbija tilhak tittiehed mhux ghal chemm tfejjakha. Jecc l-ommijiet jaghmlu dan li sej' nghidu, jistghu jehilsu l'uliedhom minn dan il mard.

TRABI 'MROBBIJIN B'IS-SIDER.

It-trabi 'mrobbijin b'is-sider il fetha u il mard ma jahcmuhomx daks chemm jahcmu lill daùc li huma mrobbijin bil flixcun. Mela l-ommijiet ghandhom ifittxu jreddghu l-uliedhom, meta jistghu, sa tmienja jeù disa xhur. U katt ma ghandcom tohmu it-trabi fl-akùa tas-sajf.

Issa, biex it-trabi 'mrobbijin bis-sider tinducraùhom mill fetha, ghandcom:—

Treddghuhom f'hinhom *m'hux* cull meta 't-tarbija tibchi. L-eùùel seba' xhur, it-tarbija ma ghandha tiehu *xejn* hlief iż-żejża u xi katra ilma x'tixrob.

L'omm ghanda tahsel sidirha u ir-ras ta'l beżżula kabel ma tkabbad it-tarbija tarda u ùara li treddaħha.

Ùara li tradda ghanda ucoll tnaddaf halk it-tarbija minn ġeùù b-biċċa niedja li tcun nadifa.

Kejsu lil'it-trabi ma'ttukom katt cafè, jeù frott, jeù xi nakra ichel minn taghcom.

In-nisa li jreddghu ma ghandhomx jahdmu iż-żejjed u jeghjeù, u ma ghandhomx jinseù li jecc jincheddu b'xi haġa, jeù jehdu xi daghdi egha jistghu jhassru il halib taghhom u jgibu xi fetha l'it-tarbija. L-omm li tradda ghandha tiecol ichel li ma jaghmilx deni, ichel (minn ghajr) hùaùar u tahlit U nehhuha minn rascom li il birra u l-ispirti tajbin ghal min iradda.

Ma ghandcom katt thallu it-trabi jerdghu xi gażaża mahmuġa. jeù xi sufa jeù xi saba'; u ma ghandcomx thalluhom fuk xi kiegha ta' art mahmuġa, fuk ilghadba ta'l bieb, jeù fl'art f'it-triek. *It-trab* ta't-triek inisselil fetha, u jecc xi trab jeù xi tcasbir jidhol f-halk it-tarbija jista jgibila il fetha.

TRABI 'MROBBIJIN B'IL FLIXCUN.

Il fetha f'it-trabi fis-sajf l-actar li tigi mill halib hażin, mill fliexchen mahmuġa, mill gażażi mahmuġa.

F'is-shana il halib minn xejn jikras, ghax jitniġġes l-ankas ma taf chif b'it-trab, b'il hmieġ, b'id-dubbien u ma jrid xejn biex igib il fetha. Mela biex tinducraù minn dan collu ghandcom:—

Tixtru il halib ghallankas darbtejn cull jum u ittuh ghalja minnufih.

Tkeghdu il bukar f'xi friscatur jeù f'xi lembija bl-ilma biex il halib jicsah, u tghattuh biex ma jidhollux trab u ma jmissux dubbien.

Kabel ma tferrghuh f'il flixcun il halib dukuh dejjem b'cuċċarina biex taraù krasx. Ara li ma tkieghdux il gażaża f'halkcom.

Jecc f'il flixcun jifdal xi ftit halib ara li *tarmuh,* katt ma ghandcom thalluh biex tiskuh l'it-tarbija darb'ohra jeù iżżidu fukhu.

Il flixcun kejsu li jcun minn daùc il mimduda donnhom dghajsa, bil gażaża ta'l-lastcu mùahhla fih, *m'hux b'it-tubu t'al-lastcu tùil* u bil pompa.

Isomtu il flixcun cull darba li tixrob minnhu it-tarbija, mbaghad naddfuh bl-ixcupilja ta'l flixcun, u l-ixcupilja isomtuha kabel ma 'd-dahhluha fil flixcun.

Ùara cull xarba il gażaża akilbuha ta' geùùa barra, ahsluha tajjeb, u lilha u l'il flixcun żommuhom dejjem ġo l-ilma nadif.

Meta ma tistghux issibu halib ta'l moghża frisc icollcom idduru ghall halib t'al bottijiet. Ghażlu mill-ahjar (jecc ma jcunx helu ahjar) u ixtru dejjem bottijiet mil'l- iżghar, ghax il halib t'al bottijiet, la darba il bott tifthu, jghaddi malajr.

Il bott meta tifthuh, ghattuh b'biċċa musulina nadifa, biex ma jidhollux la trab u lankas dubbien, u żommuh f'i frisc, f l-irùieh.

Jecc it-tarbija f'dakka ùahda takbadha il fetha, jeù tibda titkalla, nehhulha il halib minnufih u żommuha fuk l-ilma mgholli jeù fuk l-ilma tax-xghir, u *hudulha ghand it-tabib* bla ebda telf ta' żmien.

Tokoghdux tahsbu li il fetha ghandha mnejn tghaddila, ghax ġo erbgha-u-ghoxrin siegha ghandha mnejn tihżien u 'mbaghad ebda duùa ma tfejjakha.

La tibżghux li billi jżżommu it-tarbija xi ġurnata jeù jumejn fuk l-ilma mgholli biss jeù fuk l-ilma tax-xghir, it-tarbija sejra tmut.

U *la tahsbux* li ghax tarbija tibchi, jecc tcun redghet, trid tarġa tarda; inchella li ghax kalghet minn ġo fiha ghandchom terġghu treddghuha.

Fuk collox *kejsu li ma thallux* u la żibel u lankas ebda hmieġ iehor fid-dar jeù ma dùarha. Miż-żibel u mill hmieġ jitrabba id-dubbien. Id-dubbien imur fuk l-ichel, iniġġsu, u ichel iniġġes mard jista' jgib.

Lucia Levanzin Inglott.

Princep li sar patri.

Daŭna il granet fi'l Cunvent ta'd-Dumnicani ta' Vanloo, fl-Olanda, daħal patri il Princep Carlu Enricu ta' Lowenstein-Wertheim-Rosenberg, cap ta' ŭaħda m'il l-actar familji nobbli ta prinċpijiet li hemm f'il Germanja, u zijo ta'l Gran Duchissa ta'l Lussemburgu. Dana ipprofessa patri m'il l-eŭŭel billi il Papa iddispensah minn novizzjat. L'il dana 'l princep taŭh l-isem ta' Patri Rajmondu, u ma jcunx ma jibda jkaddes. M'it tliet aħŭa bniet li għandu, tnejn minnhom huma ġa sorijiet; u ŭaħda, il cbira, hi soru Benedettina u tinsab 'l-Ingħilterra f'il Gżira Wight u l'oħra hi soru Frangiscana u tinsab f'il Germanja, it-tielet ŭaħda hi miżżeŭġa ma 'l cugin tagħha, Dun Miguel de' Braganza.

Il Mistoksija oħt il Għerf

Chemm fih spirtu ix-xorb? (C. S. Il Birgu)

Il birra seŭda 4.5 f'il mija; il birra bajda 7.4; il bordeaux 11.5; ix-xampanja 12.2; il claret 13.3; il malaga 17.3; ix-xeri 19.0; il vermut 19.0; il marsala 20.2; il madejra 21.0; il port-wine 23.2; il curacao 27.0; il mastica 33.0; il maraschino 34.0; ix-chartreus 43.0; il ġnibru 51.6; il brandi 53.4, ir-rum 53.7; l-Irish Whisky 53.9; u li Scotch Whisky 54.3.

Chemm jisŭa il ħadid maħdum? (V. L. Il Belt)

Biċċa ħadid li tisŭa lira jecc taħdimha ngħula ta'ż-żiemel iddaħħal tagħha żeŭġ liri; maħduma labar ta'l ħjata iggib 70 lira; maħduma xfafar ta'l-imŭies iggib 657 lira, u jecc taħdima molol ta'l arloġġi iggib 5000 lira.

Chemm hemm flus f'id-dinja? (S. M. Krendi)

Mulhall igħarrafna illi f'id-dinja hemm 2,137,000,000 lira sterlina;li minnhom 400,000,000 huma carta; 871,000,000 fidda u 866000000 deheb. M'il l-1830 sa'l-1880, ma'd-dinja collha deŭŭ 4230 tunullata fidda actar minn dac li katgħu m'ill minjeri. M'ill 1800 sa'l l-1870 id-deheb chien ikun ħmistax il darba u nofs actar mi'l fidda; m'ill l-1870 sa l-1880 chien sittax il darba u tilet qŭarti. Illum il ġurnata id-deheb ikun xi tletin darba actar m'il fidda.

Fl-1700 id-dinja chella 301,000,000 lira sterlina; fl-1800,568 000,000 u fl 1890, 2,400,000,000 lira.

Chemm jiġru it-telegrammi? (L. F. Il Belt)

Ġurnal ta'Copenhagen, belt capitali ta'd-Danimarca, ried icun jaf chemm jiġru it-telegrammi, għaldakstant bagħat żeŭġ telegrammi lilu in-nifsu, ŭaħda biex id-dur ma'd-dinja minn naħħa ta' Lvant u oħra biex iddur minn naħħa ta'l Punent. Dic li daret ma'd-dinja minn naħħa ta'Lvant regħet ŭaslet Copenhagen ŭara tliet sigħat u nofs.

Liema hu il canun li juassal l-actar f'il bogħod? (S. R. Il Belt)

Mr. Simpson ta'Londra għamel canun li għandu il forza li jŭassal balla li tiżen ma dŭar għaxar kuatar minn Londra sa Parigi, igifieri xi tilet mitt mil!

Liema hu l-acbar arloġġ ta'd-dinja? (P. C. Il Birgu)

Sa'l-lum l-acbar żeŭġ arloġġ ta'd-dinja chienn daŭc ta'Filadelfja, fl-America, u dac ta'Westminster, f-Londra. Il belt ta'Jersey sejra icollha arloġġ acbar minn daŭna li semmejna. Il minutiera tiegħu hi tŭila tmintax il pied u tliet pulzieri, u id-djametru ta'l ŭiċċ ta'dana l'arloġġ colossali jŭassal tmienja u għoxrin pied. B'collox icun jiżen xi sitt tunnellati.

Chemm huma cbar il Colonji Ingliżi? (P.S. Il Belt).

Il Colonji Ingliżi collha meħuda flimchien jagħmlu pajjis cbir xi tmenin darba actar mi'l l-Ingħilterra u l-Irlanda.

L'il P. S. (Il Belt).

Iva, meta ŭieħed joħrog ġurnal għal darba, tnejn, u minn ŭara li jcun daħħal il flus ta'l abbonament, ma joħrogx ħlief żeŭġ numri jeŭ tlieta, għandec id-dritt collu tagħmillu citazzjoni għal dac li jcun ħallec żejjed. Il cawża issir f'il Korti t-Isfel u trid spejjes żgħar biex tagħmilha. Jiena diga incaricat minn tlieta biex l'il dac il flien li semmejt nimxi contra tiegħu għal daŭc il flus ta'l abbonament li għal darbtejn daħħal, u ma reġġaħhomx lura. Iżda jecc nistgħu nigbru katta immorru aħjar.

L'il Salvatore Baca (Ħal Axiak).

It-Tabib Distrettŭali, meta min icun marid ma jcunx jista tassew joħroġ m'id-dar, hu obbligat scond ir-regolamenti li għandu, li jmur jarah id-dar GĦAL DARBA BISS. Jecc icun cas gravi jibagħtu l-Isptar. Jecc ma jcunx irid imur l-Isptar allura ma hux obbligat imur jarah iżjed jecc ma jħallsux barrani. Għal l-eŭuel darba li jmur jara il marid id-dar l-ispejjes ta'l carrozzin iħallas-hom il Gvern ucoll; għal visti l-oħra jrid iħallas il marid.

L'il Oreste Valenzia (Bormla):

Il mistoksija li għamiltli hi sabieħa ħafna; iżda imħabba f'il ŭisa 'nŭiegbec darb'oħra.

AĦBARIJIET TA' MALTA.

F'il 15 ta' Ottubru li gej jasal haun il General t'ad-Dumnicani, il M. R. P. Domenico Reuser, u jirtira f'il Cunvent ta'S. Duminicu ta'l Belt.

Fl-24 ta'dan, Ġużeppa Zammit, ta' 18 il sena, bint Paŭlu li jokgħod fi Strada S. Pio V, Ta's-Sliema, xorbot il jodju mietet.

Il Culleġġ ta' S. Injazju ta'l Ġeżŭiti ta' S. Ġiljan xtraŭi Witham and Co. ta'Londra, b-9,500 lira.

Ġanni Conti, li għadda ġuri, nhar il Ħamis li għadda, bil gie gżat li spara għal Monsinjur Alf. Mifsud, il Bibliotecarju f'it 30 ta' Ġunju li ħareġ, gie liberat.

L-Imħallef chien l-Avucat Parnis, u id-difensur ta'Conti chien il bravu criminalista Enricu Mifsud, li għalchemm għadu żagħżuħ ħafna, diġà ta xhieda sabieħa ta'l ħila tiegħu bħala difensur, f'il ġuri, u nitma li il kuddiem għad icun ŭieħed m'il l-aħjar

Feliċ Formosa, ta 10 snin minn Ħaż-Żabbar, ŭakgħet stasija fuk riġlu, il Marsa, u chisritulu.

Nhar il Ħamis, f'il għaxija, fetaħ iċ-Cinematografu «Iperia» fi Strada Rjali, il Belt, fl-istess post fejn kabel chien hemm iċ-«Central». Il programm chien sabieħ uisk, u għalecc nixtiekulu ħafna kligħ.

2.

IS-SAHHAR FALZUN

RUMANZ MALTI ORIGINALI

TA'

AGOSTINO LEVANZIN

—"Mer, ilix tant inghidlec li De Saqueville chien il ħtija ta'n-nichet taghna collu? Ilix tant inghidlec li dac bniedem karrieki u bla giegħ; li hu kiegħed juric li jħobboc biex itabba l-isem taghna hiss... hiss..." U x-ħin kal hecc rafa rasu b'il herra u b-idu ħachem il pum ta'x-xabla li chellu 'mdendla ma kaddu, b-mod li jbażża, u compla kal, b-leħen nofs miesur:—

—"U dac li għedtlec, dac collu li kalbi ħabbritni, chien collu minnu... Imma dac il chelb ta'Cavalier miegħi għandu jagħmilha-lu, jecc naf li x-naf, ma 'nsibx sabar kabel ma jgħaddi minn taħt idejja u jħallas il-laħam ta' collox"...

Tisgħu taħsbu Carmena x'ruħ baka fiha meta semgħet dana il cliem, meta rat l'il ħuha Ambroġ mitluf f-demmu hecc icreħ għal De Saqueville; rat il mewt fuk wiċċa, bdiet tirtogħod l'iggiblec ħniena, u li ma żammetx chemm felħet chienet tinstabat minn tulha fl-art.

Biex ma tħallix l'il Ambroġ jintebaħ b'it-tferfir tagħha, poggiet b'il kiegħda f-xiffer is-sodda u 'mbeżżgħa, 'mbeżżgħa staksiet l'il Ambroġ:—"X'-inhu li ġara?".

—"Ismagħni ftit," kalla Ambroġ, "ħalli tcun taf fejn kiegħidt kalbec, ħalli tcun taf li dic l-id li għal tant drabi chitbitlec li tħobboc, iċċappset b'id-demm t-ommoc u ta'huc Dun Matt ucoll.

Carmena x-ħin semgħet dana kamet bħal waħda miblulha fuk riġlejha, għajnejha riedu jakbżu il barra m'il ħofor tagħhom, sabgħajha iggrunċaw u ebiesu u bleħen icreħ kaltlu:—

— "Ambroġ, int toboghdu... iva..., dan fejn tafu?... chif tista tgħidu? Le, dan m'hux minnu."

—"Imsejcna vittma oħra ta'l ħruxija ta'dac il bniedem infami", kal b-leħen imħallaħ b'id-dmugħ, Ambroġ, x-ħin raha f'dic is-sura donnha tilfet moħħha għal collox.

—"Okgħod m'il gdid b'il kiegħda u stabar ftit biex tismagħni, u tcun taf mill ewwel jecc dac li għedtlec kluttux minn żniedjeu inhix sejjer ingħidu għax noboghdoc... Int taf li Malta hi mixgħula ħuġġiega waħda b'ix-xnieha li it-Toroc ma jdumux ma jaħbtu m'il gdid għal gżira; billi is-Sultan irid ipattu id-dakka ta'ħarta chiera li kala fl-Assedju il Cbir. Għalecc aħna il fizzjali ta'd-Dejma collha widdbuna biex ingħassu chemm nifilħu fuk il-għases tax-xtut biex iżommu ruħhom dejjem lesti biex jilkgħu il għadu m'il l-aħjar li jistgħu. Ilbieraħ ma'nżul ix-xemx, jiena, Gannicol u Ġużepp ta'Luka lebbitna iż-żwiemel lejn Selmun biex narau jecc il għases ta'dac it-Torri chienux k'ed jakdu dmirhom sewwa.

(Jissocta)

IRAC.

"PRO INFANTIA". Dina is-Società kiegħda tagħmel ħafna gid billi tkassam duf ta' carti, mictubin b'il malti, fuk dac li l-ommijiet għandhom jagħmlu biex uliedhom ma jimirdux b'imsarinhom. Dawwakt dina is-Società sejra tkassam b-xi għaxar liri ħwejjeġ għa't-trabi biex ma jeħdux mard fi griżmejhom f'ix-xitwa. Il conferenzi li saru f'il Bliet u f'il campanja, għamlu gid bla tarf ucoll.

President ta' dina is-Società hu il Controllur, Sir R. Micallef; Vici-President il Professur Manchè u Segretarju: is-Sur A. Cesareo li kaukal dina l'opra sabieħa ta' carità.

Fuk dina is-Società għad nitchellem iżjed f'it-tul; u għad ingibilkom f'dina il gazzetta it-taħditiet li jagħmlu il Membri ta'l Cumitat tagħha għa't-tagħlim ta'l ommijiet.

J'Alla dina il għakda ta' nies ta'kalb tajba tirnexxi f'ix-xewkat sbieħ u nobbli tagħha.

IR-RISORGIMENTO, għalak da'l granet tnejn u tletin sena ħajja, u b-hecc hu l-actar wieħed kadim fost il gurnali ta'Malta. Beda joħrog fl-1876 taħt id-direzzjoni ta'Francesco Saverio De-Cesare, li f-dac iż-żmien chien "l-Iljun ta'l Ingilterra" u chien ibażża l'il cullhadd b'il chitba tiegħu, għaliex chien jiswa tassew. Warajh hadu huh, is-Sur Robert De Cesare, gurnalista li għandu ħila cbira f'il musica ucoll. Sena ilu għadda f'idejn it-Tabib Pietru Paul Agius B.A.,C.F. u mexa b'ir-rieh f'il kala gmielu.

L'il dana il gurnal nixtiekulu ħajja twila, twila u j'Alla dejjem jibka jaħdem b'il ħegga collha għa'l gid ta'dina il Gżira.

IS-SACERDOT DON ĠUŻEPP PSAILA CUMBO,—Dana iż-żagħżuh għaref u ta'l għakal, wasal ftit gmiegħi ilu minn Ruma fejn mar biex icompli l'is-studji tiegħu sewwa, u m'nejn giè 'mżejjen b'ħafna unuri wara li chien ha l-ewwel premju f'il Corsta't-Teologija fl'Università tagħna. Krajna li bi ħsiebu jati lezzjoni iet privati. Jiena il ħila ta'Dun Ġużepp nafa ħafna, u naf li hi cbira, għalecc min irid igħallem sewwa l-ulledu u jitlakhom f-idejh ma jagħmel xejn ħażin.

L'IL ĦBIEB TA'N-"NAHLA". Nirringrazzja b-kalbi collha l'il Curunell A. Sammut u l'il huh, it-tabib Robertu talli gew uieħidom sa l-officciu tiegħi biex jissieħbu; bħal ma giè ucoll il patrijotta ħabriechi u sincier, il Canoncu Panzavecchia biex ikawwili kalbi. L'il Curunell Manchè, u l'il ħauc collha li chitbuli ħafna ittri sbieħ biex jagħmluli il kalb nirringrazzjahom ħafna ucoll.

IS-SUR ĠORĠ BORG P. L. Dan iż-żagħżuh intelligenti ilu ħafna jaħdem b'il chitba għal pajjisu, u da'l granet ircieva ittra sabieħa ħafna minn għand Mr. Grayson, Membru ta'l Parlament Ingliż, fejn fiha wegħdu li għandu jakbeż għalina il Maltin. Is-Sur Borg ħakku tifħir għal dana il għamil tajjeb tiegħu.

IS-SUR FONS GALEA. Irċevejt l-aħhar ctieb li ħareġ ta't tant magħrufa u sabieħa "Mogħdija ta'ż-Żmien," li kiegħda tagħmel ħafna gid l'il poplu billi tqieh x-jakra stejjer mictubin tajjeb u li ma jagħmlulu l-ebda deni f-ruħu. Il ctieb jismu "Mastru Pepp, jew, X-jafu jagħmlu il Freres" u hu xogħol ta'l imfalfar chittieb b'il malti, il Prof: Dun Manwel Vassall, li hu wieħed minn dawc il ftit li jħobbu tassew l'il poplu u li ma'l ħafna taħbit u xogħol li għandom, isibu ucoll il ħin biex jaħdmu għalih u jictbulu biex igħallmuh u jmixxuh il kuddiem.

Dina id-damma ta'cotba b'il malti jiena ma nixba 'nfaħħarha u nirraccomandaha katt għaliex hi tassew waħda m'il ħwejjeġ li tant jinħtieġ il poplu u li tant jagħmlulu gid.

BANED

Nhar it-Tnejn, 21 ta'Settembru 1908, uara il cuncert ta'l "Cavalleria",is-Surmast Aurelio Doncich ta'l Banda King's Own, ghamel discors l'il bandisti u bih, uara li kallhom li dic il-lejla chellu jhalli il Malta u jitlak provvisorjament id-direzzjoni ta'l Banda, jrringrazzja jilhom ta'l attenzjoni u ta'r-rispett li ureuh u ta'l unur li tauh meta dakkeu taht il bacchetta tieghu. Hu kallhom li jghożż l'imhabba taghhom u li ghandu lejhom l'istess imhabba; kallhom ucoll li dan Ir-rispett rah m'hux biss mi'l bandisti u mi'l Cumitat imma m'il pubblicu collu. Fl'-istess hin ippresentalom l'is-Surmast Mario Russo u kallom li fih isibu musicista bravu hafna u direttur m'il l-ahjar. Is-Sur Russo uiegeb gha'd-discors ta' Doncich u jrringrazzja lilu l'il President u l'il bandisti ta'l-unur li tauh b'id-direzzjoni ta'l banda hecc importanti. Tchellem fl-ahhar is-Sur Lanzon, il President u it-tliet discorsi geu applauditi ferm. Is-Surmast Mario Russu beda il cuncert ta'l Minuett ġdid, [musica ta' A.Doncich] f'it-23 ta'Settembru, u m'il l-euuel lejla uera l'il Comitat u l'il bandisti, chemm hu musicista gharef u direttur tajjeb b'mod li harġu uisk cuntenti. Mario Russo ghamel studji regolari f'il Culleġġ, hu violinista famus, ghandu certificati u diplomi ta'meritu, chien Direttur ta'l Orchestra ta'l Villa Bellini, u ta't-Teatru ta'Catanja. Nafu li is-Surmast Doncich jarġa jigi Malta m'il ġdid f'is-6 ta'Ottubru, u'l Banda "King's Own" iddokk taht id-direzzjoni tieghu geuua l-Argotti f'il 11 ta' Ottubru u il kliegh imur ghas-Società ta' S. Vicens di Paoli.

*

Nhar il Hadd m'it 3 il kuddiem uara nofs inhar, kejsu li cullhadd imur il Ġnien ta'l General (dhul m'il l-Argotti) biex tisimghu il programm famus li bi hsiebha jddokk l-imfahhra Banda "La Vallette" f'il "Festival" li sejra taghmel.

Biex tidhlu thallsu tliet soldi biss. Tonksux:

L'il Banda nixtiekila kliegh cbir.

★

Nhar il Hadd li gej fl-4 u nofs ta' uara nofs-inhar f'it-Teatru "Matteu Callus" ta' Rahal Ġdid, sejjer isir Matinèe ad unur ta'l imfahhra Banda "San Giorgio" ta'Bormla. Jigi jrrappresentat id-dram patriju "Michele Borg", xoghol originali ta'l intelligenti G. Micallef Goggi. Uara jssir ucoll farsa u Cafè Concert, u 'l Banda jd-dokk programm m'il l-isbah. Min imur jiehu gost sgur.

XARADA.

—o—

L-euuel sib ghand is-sinjuri;
Frotta *'t-tieni*; trid *l-intier* ?
Fittxha ghand is-sagristani
Gha'x habiba ta'l candlier.

Alf. Caruana (Sliema)

Ir-Risposti ghandhom jimbaghtu sa nhar l-Erbgha, f'il ghaxija, u min jinzerta il loghba basta jcun imsieheb jiehu ctieb ta'l Moghdija ta'ż-żmien premju.

Daŭc ir-risposti li jaslu ŭara il ġurnata li'ncunu ghedna ma jghoddux.

TIFSIR TA'L-LOGHOB TA'L GIMGHA L-OHRA

1. XARADA:—U-liedna.

Fissruha tajjeb:—Gna. Ellul: Gno. Grixti (Gudja); Clo. M. De Sani; G. Spiteri ta'l Hamrun; G. B. Attard ta'l Imghieret; Ass: Grima; G. Psaila ta' Birchircara; G. Camilleri ta' Hal-Luka; Filippu Debono (Rabat); R. Spiteri (Excelsior Bar) ta' l'Isla; Patri Sebastjan, Capuccin; C. Mallia ta'r-Rahal Ġdid; Patri Spiridjun Portelli, M. C; Em. Azzopardi (Sliema); G. Spiteri (Hamrun) Fco: Cuschieri (L-Isla); is-Sinjurina Jessie Ellul (Bormla); G. Pace (Hamrun); G. Stellini (Il Belt);Sac. V. Vassallo; Edg. Mangion (Sliema); Ant. Ciappara (Rabato); F. Hass; O. Valenzia; C. Ciantar; N. Camilleri (Il Belt); u A. Vella (Hal-Luka).

X'INHU?—Testment.

Fissruh tajjeb: Ass: Grima: C. Ciantar; Fpo, Debono; Patri Sebastjan Capuccin; C. Mallia (Rahal Ġdid;) Alf.Caruana; C. M. De Sani; G. B. Attard (Imghieret); Edg. Mangion; Patri Spiridjun Portelli M. C; Ant. Ciappara (Rabat); Alf. Borg; Emm. Azzopardi (Sliema); Sinjurina Jessie Ellul; Sac. V. Vassallo; G. Pace (Hamrun) Gno. Grixti (Gudja) u N. Camilleri (Il Belt).

Risposti ghal premju TA'N-NOFS LIRA: Jos. Bugeja (Rabat) 615; M. Mifsud (Gudja), 393; Sinjura C. Caruana, 380; A. Vella (Bormla),341; G. B. Attard (Imghieret,)365;Alf. Caruana(Sliema) 320; Gno. Grixti (Gudja,) 514; Lzo. Cauchi (Il Belt,) 349; Ass. Grima (Bormla), 310; Alf. Borg (Il Belt), 425; Ad. Sammut (Hamrun), 376; Fco. Sultana (Hamrun), 552; C. Cassar (Bormla), 637 u A. Vella (Hal-Luka), 583.

Ir-risposti li ircevejt fuk "Liema hi l-isbah mara maltija?" nibda 'ngibhom is-Sibt li gej.

Mela cull min fisser tajjeb iż-żeuġ loghbiet ta's-Sibt li ghadda ghandu id-dritt ghal copja ta'l "Mahbub ta' Gesù" li intihielu malli tcun lesta l-istampa ta'S. Ġiuann f'Patmos. Cull min fisser ŭahda, chif avżajt a,ma ghandux dritt ghal premju, billi il premju jkum xelin u nofs.

AVVIS.

GHANDI BŻONN TA' STAMPATUR TAJJEB BIEX JIEHU HSIEB TA'N-"NAHLA,,.

L'il l-Imsiehbin.

NITLOBCOM TAGHDRUNI JECC KIEGHDIN TIRCIEVU L-EUUEL NUMRI FTIT TARD, BILLI KIEGHED INKASSAM FUK L-ELFEJN COPJA, IX-XOGHOL TA'L POSTA HU CBIR UISK.

IMHABBA F'IN-NUKKAS TA'L UISA CHELLI 'NHALLI GHAL NUMRI OHRA XI AHBARIJIET U ARTICOLI OHRA.

MIN NIŻŻEL ISMU F-XI SCHIEDA U GHAD MA JRCEVIEX IL GAZZETTA, IGHARRAFNI.

BILLI IT-TIPI HUMA ĠODDA FJAMANTI U IL CARTA HI LUSTRA,XI COPJI MA STAMPAUX ĊARI BIŻ ŻEJJED, GHALECC MIN INZERTATLU XI COPJA MINN DAŬN JIBGHATHA U NIBDILHIELU.

CULL MIN ISIBLI SITT IMSIEHBIN ĠODDA GHA'N "NAHLA" JIEHU COPJA TA'L "MAHBUB TA' GESU" LI TKUM XELIN U NOFS, B-XEJN. MIN IGHIDLI X-NISTA INŻID, IMBIDDEL JEU INNAKKAS F'IN-"NAHLA", BIEX TINTGHOĠOB AHJAR, JAGHMILLI PJACIR.

DAŬC COLLHA LI MA CHIENUX IMSIEHBIN U JRCEVEU TARD IL GAZZETTA NITLOBOM LI JAGHDRUNI BILLI MA STAITX INCUN NAF LI JRIDU JŻOMMUHA HLIEF UARA LI JMBAGHTU LURA TA'L-OHRAJN LI MA ŻAMMEUHIEX,

NITMA LI IN-NUMRU LI GEJ JOHROĠ SEŬŬA F' IL ĠURNATA TIEGHU,

A. Levanzin.

Ġużè Micallef ma jaghmilx tajjeb ghad-dejn li, minghajr il permess tieghu, jaghmel Walter Rizzo, siehbu f'il hanut, No, 102, Strada Marina, Via Misida, Gżira (Sliema).

Carlu Micallef ma jaghmilx tajjeb ghad-dejn t'-ibnu Ġużeppi li ghandu il Hanut fi Strada Marina Via Misida (Gżira-Sliema) jecc ma jcunx sar b'il permess tieghu.

Stamperija «Excelsior» 37, Strada San Giovanni, Il Belt.